

Jakub Małecki *Dygot*

Wydawnictwo SQN,
Kraków 2015

DKK dyskusyjny klub książki

Dygot to strach przed życiem, przed cierpieniem, przed przyszłością. Dygot to także samo życie. Dlatego Dygot to również tytuł świetnej powieści o życiu, o strachu, o cierpieniu i okrutnych wyrokach losu. I o tym, że nie można się wyrwać z kręgu przeznaczenia. Tak jak nie można się oderwać od lektury.

Leszek Bugajski, „Wprost”

Powieść Małeckiego to dowód na to, że uważnie czyta on swoich kolegów po piórze, biorąc od nich to, co najlepsze, i na dobrych wzorach buduje świetną fabułę.

Jarosław Czechowicz,
blog „Krytycznym okiem”

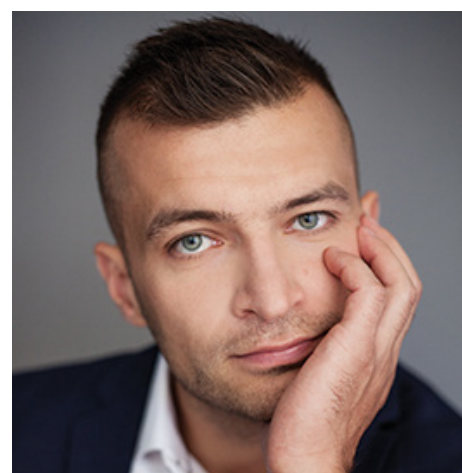
Opis

Zdarzenia powieściowe rozgrywają się w szerokiej ramie czasowej: między 1938 i 2004 rokiem. Mamy dwie polskie rodziny, które mieszkają w pewnym oddaleniu od siebie – Łabendowiczowie na Kujawach (okolice Radziejowa), Geldowie we wschodniej Wielkopolsce (Koło). Śledzimy losy trzech pokoleń dwu familii, które w pewnym momencie się przetną, lecz nie tylko w ten oczywisty sposób, że przedstawiciele drugiego pokolenia (Wiktor i Emilia) wezmą ślub. Od samego bowiem początku w dzieje tych rodzin wcinają się niepokojąca metafizyka; za wieloma, zwłaszcza węzłowymi, wydarzeniami stoją tajemne i chyba nieczyste siły. Na przykład klątwa, a właściwie dwie,

rzucane w tym samym czasie. Starego Łabendowicza przeklina Frau Eberl. Niemka ta w czasie wojny wyjątkowo dobrze traktowała Jana, jego żonę i starszego syna (Kazik), mimo że byli parobkami w jej gospodarstwie. Niepomny tej dobroci bohater odmówił pomocy kobiecie i jej dzieciom w trakcie ucieczki przed Rosjanami na początku 1945 roku. Z kolei na starego Gelda urok rzuciła Cyganka, która klątwą odpowiedziała na zniewagę. W efekcie Łabendowiczom rodzi się syn albinos, którego okoliczni włościanie mają za diabelski pomiot, zaś córka Geldów zostanie okrutnie oszpecona przez pożar. Wiele lat później oboje odmieńców potoczy wielka, rozpisana z wyczuciem literackim miłość.

Autor

Nie bez znaczenia wydaje się to, że **Jakub Małecki** (ur. w 1982 r.) poniekąd „nawrócił się” na literaturę psychologiczno-obyczajową. Wcześniej – tj. przed *Dygotem* – ogłosił kilka powieści należących do fantastyki, szczególne upodobanie znajdując w horrorze. Być może wcześniejszemu wcieleniu pisarza zawdzięczamy to, że konsekwentnie realistycznym *Dygotem* ujawniają się – by tak rzec – „siły nieczyste”. Można je oczywiście ośwoić poprzez objaśnienie, że mamy do czynienia z wyrokami ślepego, okrutnego losu, których bohaterowie nie potrafią pojąć, a – tym bardziej – przyjąć. Trzeba też podkreślić, że warstwa demoniczna powieści podana została w miarę subtelnie i bezpretensjonalnie, i to nawet wówczas kiedy na scenie powieściowej pojawiają się tak

Fot. Tomasz Pluta

mocno skonwencjonalizowane figury, jak wioskowa wiedźma (Dojka), upiór (Strzępek) czy zwierzęta o cechach magicznych (sowa, kot i pies). Małecki nie szuka niezwykłości na siłę, nie goni za efektem; naturalizm z poetyckością łączy bardzo sprawnie.

W wypowiedziach krytycznoliterackich na temat prozy Małeckiego często pojawiają się skojarzenia z realizmem magicznym. Wprawdzie sam pisarz nie lubi tego określenia i przy każdej okazji od niego się odżegnuje, ale chyba niestusznie. Jeśli formułę tę rozu-

mieć szeroko (przede wszystkim w oderwaniu od najlepiej znanych realizacji tej tendencji, czyli od prozy iberoamerykańskiej), to ma tu przecież zastosowanie. Wszak Małecki wprowadza do swych z gruntu realistycznych utworów motywy niezwykle i zaskakujące, często wywiedzione z ludowych wierzeń. Oczywiście obecne u niego fatum (uformowane jako klątwa bądź jak spełnienie złowieszczej przepowiedni) ma silniejsze zakotwiczenie w kulturze europejskiej; wykracza poza estetykę realizmu magicznego.

Tematy do dyskusji

- Jakub Małecki snuje opowieść o przedwojennej polskiej wsi, wojnie, latach PRL-u i współczesności. W którym z tych wycinków czasowych jest najbardziej przekonujący?
- To samo pytanie można zadać w związku z przestrzenią: która lepiej wykreowana? Przestrzeń kujawskiej wsi, małomiasteczkowego Koła, wielkomiejskiego Poznania?
- W *Dygotcie* wyśledzić można najróżniejsze patronaty literackie. Jakie powinowactwa – poza najbardziej oczywistym, odsyłającym do prozy Wiesława Myślińskiego – wchodzi tu w rachubę?
- W ciekawy sposób został „rozpisany” temat inności, przechodzącej zresztą w obcość. Na czym polega oryginalność ujęcia zaproponowanego przez autora *Dygotu*?
- W zaskakujący sposób odzywa się w powieści dziejowość – jak gdyby od niechcienia; często podana w migawkach czy telegraficznym skrócie. Jak tutaj na przykład: „W tym czasie sklonowano pierwsze zwierzę, Polska weszła do NATO, runęły wieże World Trade Center i wybuchła wojna w Afganistanie”. Cemu owa lapidarność służy? Czy kryje się za tym jakaś sugestia autora?

Warto przeczytać

Dygot został bardzo dobrze przyjęty przez czytelników. Jakub Małecki błyskawicznie wyrobił sobie mocną pozycję literacką – jest dziś jednym z najcieplej przyjmowanych prozaików ciągle jeszcze młodego pokolenia. Wiele wskazuje na to, że poszedł za ciosem – w krótkich odstępach ogłosił dwie powieści zbliżone artystycznie i ideowo do *Dygotu*: *Ślady* (2016) i *Rdzą* (2017). Obie zasługują na uwagę. W tej ostatniej pisarz posłużył się interesującym, choć przecież nie nowatorskim, chwytem: opowieść jest rozwija-

na na dwu, pojawiających się naprzemiennie płaszczyznach. Bohaterem pierwszej jest zrazu dwunastoletni, a potem już pełnoletni Szymek, drugiej – jego babcia (Tośka), która przejęła opiekę nad chłopcem po tym, jak jego rodzice zginęli w wypadku drogowym. Losy tych dwojga w ciekawy sposób oświetlają się wzajemnie, przewrotnie „dialogują” ze sobą. Ponadto w *Rdzy* ponownie poświadczony został intymny, duchowy związek z miejscem, z którego pisarz wyszedł w świat (rzecz zasadniczo dzieje się we wsi Chojny pod Kołem).

Poleca

Dariusz Nowacki – krytyk literacki i badacz literatury, profesor Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach; redaktor kwartalnika kulturalnego „Opcje”. Zajmuje się głównie polską prozą przelomu XX i XXI wieku oraz życiem literackim tego okresu. Ostatnio opublikował *Ukosem*. Szkice o prozie (2013).

